

CERTIFIERAD
FN-SKOLA

FN-förbundet
UNA SWEDEN

Aktion FN för fred

lärmaterial

INNEHÅLL

AKTION FN för fred

Föreläsning – Kärnvapen i världen.....	5
Radioprogram – P3 dystopia: <i>En knapptryckning bort</i>	6
Fördjupning – What would you choose in a nuclear attack?.....	7
Samarbetsövning – <i>Inte nudda golvet</i>	8
Fördjupningstext: Världspolitikens dagsfrågor – <i>Hotet från kärnvapen</i>	9
Kortfilm och diskussion – Vägen till fredspriset: <i>Atombomens fiende</i>	12
Fördjupning – Hur skulle din hemstad påverkas av en atombomb?.....	13
Frågesport – Vad vet du egentligen om kärnvapen?.....	14
Fördjupning – Kärnvapen i siffror	15
Writing assignment – Join the global conversation! #UN75.....	16
Skrivövning: Gör din röst hörd – FN fyller 75 år #UN75	17
Kortfilm och diskussion – Mänsklighetens sista dagar: <i>Domedagskrig</i>	19
Tusen papperstranor – Berättelsen om Sadako Sasaki	21
Fördjupning – Politisk aktivism.....	22

Radioprogram – P3 dokumentär: <i>Jakten på atombomben</i>	23
Fördjupning – FN:s arbete mot kärnvapen.....	24
Debattövning – Fördelar och nackdelar med kärnvapen	25
Konfliktlösningsövning 1 - Termometern	27
Konfliktlösningsövning 2 – Linjen	29
Fördjupning – Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap	30
Tips på pedagogiskt material	31
Aktion FN för fred – Lärarmaterial	32
Aktion för fred – koppling till Lgy 11 och 36 kursers centrala innehåll ...	35

AKTION FN

Aktion FN skapar kompetens och engagemang för globala frågor. Inför fyra internationella FN-dagar per läsår skickas Aktion FN-paket till lärare och elever. Lärarna får bland annat färdiga lektioner med en rad tips på övningar och material. Eleverna får redskap för att genomföra en aktion för en global fråga. Aktion FN erbjuder på så vis alla FN-skolor att under en och samma vecka agera gemensamt för en bättre värld. Välkommen att vara med, en annan värld är möjlig!

Aktion FN läsåret 2019/20

För globala målen (FN-dagen)	v. 43	skickas ut v. 40
För mänskliga rättigheter (MR-dagen)	v. 50	skickas ut v. 47
För jämställdhet (Kvinnodagen)	v. 10	skickas ut v. 7
För fred (inför översynskonferensen av NPT)	v. 17	digitalt på portalen v. 14

Aktion FN för fred

Vårens sista Aktion FN lyfter FN:s fredsarbete, med särskilt fokus på Svenska FN-förbundets arbete mot kärnvapen. I år är det 75 år sedan de förödande atombomberna föll över Hiroshima och Nagasaki i Japan. Över 200 000 människor dog direkt till följd av de två bomberna och de som överlevde har fått leva med svåra psykiska och fysiska skador. Idag finns det fortfarande över 13 000 kärnvapen i världen. FN vill veta vad ungdomar tycker om kärnvapen och genom Svenska FN-förbundet kan elevernas röster bli hörda.

I lärardelen presenteras olika metoder och fakta som inspiration till er undervisning, bland annat en PowerPoint i två delar med tillhörande talarmanus, konfliktlösningsövningar, dokumentärer, frågesport och radioprogram.

I samma paket finns även ett material till skolans elever, särskilt de i FN-elevföreningen. En aktion som denna gång lyfter vikten av att göra sin röst hörd för en fredlig och kärnvapenfri värld. Aktionen består av två delar, som båda går att genomföra individuellt och på distans.

Frågor? Kontakta skolhandläggarna (Terese, Hanna, Jonas eller Helen) via:

<https://fn.se/om-oss/organisation/personal/>

AKTION FN för fred

Föreläsning – Kärnvapen i världen

Syfte

Ge ökad kunskap om kärnvapnens historia, skadeverkningar och det politiska läget i världen idag.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

PowerPoint(i två olika delar) med diskussionsfrågor och talarmanus, finns på portalen för FN-skolor: <http://www.fn.se/portalen>, lösenord: bolivia

Tid

C:a 60 minuter för varje del.

Om föreläsningarna

Del 1 inleds med en historisk genomgång från det att det första kärnvapnet detonerar till en nulägesrapport från situationen idag. Därefter skildras hur olika strategier och humanitära initiativ har spelat in i kampen för en kärnvapenfri värld. En diskussion som tas vidare i del 2, där en djupare förklaring ges kring det politiska läge som kärnvapenfrågan befinner sig i idag. Avslutningsvis: kärnvapenfrågan och Agenda 2030.

AKTION FN för fred

Radioprogram - P3 Dystopia: *En knapptryckning bort*

Syfte

Eleverna ges inblick i hur kärnvapensituationen i världen ser ut i nuläget, samt vilka risker som existerar och vilka framtidsscenario vi kan komma att ställas inför.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna lyssna på P3 Dystopia – *En knapptryckning bort*: <https://sverigesradio.se/avsnitt/1177787>

Tid

Radioprogrammet är 66 minuter + tid för diskussionsfrågor.

Om programmet

Efter den första lyckade provsprängningen av en atombomb trodde många att mänsklighetens dagar var räknade. Men vi finns fortfarande kvar. Frågan är - hur länge till?

Våra atombomber kan fortfarande orsaka hela jordens undergång om de används. Samtidigt designas nya kärnvapen som ska vara lättare att använda. Vilka nya risker finns idag? Vad är en atomvinter egentligen? Finns det något man kan göra för att skydda sig? Och vad skulle hända om bomberna föll över Sverige?

Instruktioner

Lyssna på avsnittet tillsammans i klassrummet eller ge eleverna lyssnandet som hemuppgift.

Be därefter eleverna att i mindre grupper besvara följande diskussionsfrågor:

1. Vad skulle hända om atombomberna föll över Sverige? Finns det något man kan göra för att skydda sig?
2. Vad innebär en så kallad atomvinter?
3. Vad är ett troligt framtidsscenario? Vilka nya risker finns idag?
4. Har du förtroende för de personer som har makten att aktivera kärnvapen?
5. Varför har vissa länder kärnvapen?
6. Biologiska vapen är förbjudna, kemvapen likaså, samt t.ex. personminor. Varför inte också kärnvapen?

Fördjupning - *What would you choose in a nuclear attack? To live or die?*

Se detta korta klipp <https://www.youtube.com/watch?v=Yr5yh1O5mnA> (1.51 min) och uppmana eleverna att diskutera hur de upplever klippet. Håller de med någon av personerna i klippet? Bör länder tillåtas ha kärnvapen? Varför/varför inte?

AKTION FN för fred

Samarbetsövning – Inte nudda golvet

Syfte

Att uppleva skillnaden mellan tävling och samarbete.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

En öppen yta. Ett A3-papper till varje elev.

Tid

C:a 20 minuter.

Instruktioner

1. Förklara att ni ska göra en övning och dela ut ett A3-papper till varje elev. Vänta med att berätta syftet med övningen. Be varje deltagare att ta sitt papper och sprida sig i rummet för att sedan ställa sig ovanpå pappret så att deras fötter inte nuddar golvet.

Förklara reglerna, att eleverna från och med nu:

- inte får prata med varandra
- inte får nudda marken
- inte får hasa/hoppa fram på ett och samma papper

Tala om att målet med övningen är att: "så fort som möjligt ta sig till en utpekad plats i rummet". Denna plats väljer du som lärare ut, det kan t. ex. vara ett av hörnen eller genom en dörröppning.

2. Ge signal att börja.

Eleverna kommer sannolikt (om de inte redan varit med om denna övning...) att uppfatta uppgiften som en tävling. Eftersom du aldrig har sagt att det gäller att komma först – bara att göra det så fort som möjligt, gäller det förstås att hela gruppen ska ta sig till platsen du pekat ut. Se därför till att avsluta övningen först när alla klarat uppgiften.

Efteråt kan ni prata tillsammans om vad som hände: Lyft t. ex. olika angreppssätt i gruppen för att klara av uppgiften. Vilket var mest framgångsrikt? Hur kommunicerade ni när ni inte fick prata med varandra? Hur påverkade det lösningen? Om vi associerar tävling till den här situationen, hur tänker vi då i en riktig konfliktsituation?

AKTION FN för fred

Fördjupningstext: *Världspolitikens dagsfrågor – Hotet från kärnvapen*

Syfte

Att få eleverna att sätta sig in i kärnvapenfrågan genom att läsa och arbeta med olika fördjupningskapitel skrivna av experter inom området.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Tid

C:a 120 minuter (beroende på hur många kapitel/frågor som arbetas med).

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling, alternativt utskriven pdf, som finns på portalen för FN-skolor: www.fn.se/portalen, lösenord: *bolivia* och heter: *Världspolitikens dagsfrågor 2019 – Hotet från kärnvapen*.

Instruktioner

Be eleverna läsa häftet: *Världspolitikens dagsfrågor 2019 – Hotet från kärnvapen*, och därefter besvara tillhörande frågor, individuellt eller i grupp.

26 frågor

I år (2020) är det 75 år sedan kärnvapnet uppfanns. När utfördes historiens första nukleära explosion? Det så kallade *Trinitytestet*.

Mindre än två månader senare släppte amerikanska stridsflyg två atombomber över två japanska städer, vilka?

Vilka stater har kärnvapen idag?

Kärnvapenavtal i fara

Vem är Stanislav Petrov?

Hur tror du att världen hade sett ut idag ifall de felberäkningar och missförstånd som uppstod under kalla kriget hade hanterats annorlunda?

Kärnvapenkontrollen skapas

Vilka initiativ till att begränsa spridningen av kärnvapen har visat sig vara framgångsrika? Har fredsrörelsens protester mot kärnvapen spelat en roll?

Utmaningarna för nya förhandlingar

På vilket sätt har terrorbalansen (MAD) mellan USA och Ryssland (dåvarande Sovjetunionen) förändrats?

Finns det tendenser till en ny kapprustning mellan USA och Ryssland? Varför?

Hur kom det sig att vapenkontrollavtalet INF misslyckades?

Vilka nya säkerhetsutmaningar förväntas följa med utvecklandet av ny vapenteknik?

Kärnvapenkontroll i framtiden

En gång i tiden hade Sverige långtgående planer på att skaffa sig egna "atombomber". Hur kom det sig att Sverige aldrig tog det steget?

Vem/vilka står bakom uttalandet "ett kärnvapenkrig kan inte vinnas och får aldrig utkämpas"?

Vilket klockslag är Domedagsklockan inställd på, och vad symboliserar den?

Ickespridningsfördraget i blåsväder

Vad är skillnaden mellan NPT och TPNW?

Trots att nästan alla världens stater har anslutit sig till ickespridningsfördraget så är det starkt ifrågasatt och arbetet som bedrivits har mött hård kritik. Vad bygger denna kritik på?

Syftet med ickespridningsfördraget

Ickespridningsfördraget brukar sägas bestå av tre samarbetspelare, vilka?

Vad är syftet med översynskonferenserna?

Ickespridning kontra nedrustning

Vilka är orsakerna till att arbetet med att avveckla kärnvapen inte tagit fart inom ramen för ickespridningsfördraget?

Under förhandlingarna om NPT riktar Indien kritik mot avtalet, och myntar begreppet "nukleär apartheid", vad syftar denna kritik på?

Det humanitära initiativet

Vilka är ICAN? Med vilken motivering tilldelades ICAN Nobels fredspris 2017?

Vid ett förberedande kommittémöte (PrepCom) inför 2015 års översynskonferens gjorde Schweiz ett uttalande som har kommit att betraktas som startskottet för det så kallade Humanitära Initiativet (HI) - Vilka ingår i detta initiativ och på vilket sätt jobbar de med kärnvapenfrågan?

Vilka har inte ställt sig bakom det Humanitära initiativet och med vilken motivering?

Vilka av de europeiska staterna har både undertecknat och ratificerat konventionen om förbud mot kärnvapen? Vad är Sveriges ställning?

Översynskonferensen 2020

Hur kom det sig att den senaste översynskonferensen (2015) misslyckades med att nå konsensus?

Den bärande tanken bakom ett kärnvapenförbud är en förändring i tre steg, vilka?

2020-års översynskonferens är den största sedan kärnvapenförbudets tillkomst och blir på så sätt betydelsefull för att kartlägga relationen mellan NPT och detta nya avtal. Kan kärnvapenförbudet komma att betraktas som en del av ickespridningsfördraget?

Varför/varför inte?

AKTION FN för fred

Kortfilm och diskussion – *Vägen till fredspriset: Atombombens fiende*

Syfte

Att ge eleverna ökad kunskap om atombombens historia och dess effekter, samt en inblick i hur kampen mot kärnvapen ser ut inifrån ICAN (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons).

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna kolla på UR Play, *Vägen till Fredspriset – Atombombens fiende*

<https://urplay.se/program/208569-vagen-till-fredspriset-atombombens-fiende>

Tid

Filmen är 14 minuter + tid för diskussionsfrågor.

Om programmet

Atombomben är vår världs mest förödande vapen. Vi möter två kvinnor som kämpar för ett förbud mot kärnvapen. Svenska Beatrice Fihn från ICAN tog emot Nobels fredspris tillsammans med Setsuko Thurlow 2017. Setsuko var 13 år när atombomben fälldes över hennes hemstad Hiroshima. Avsnittet innehåller bilder och scener som kan vara skrämmande eller obehagliga.

Instruktioner

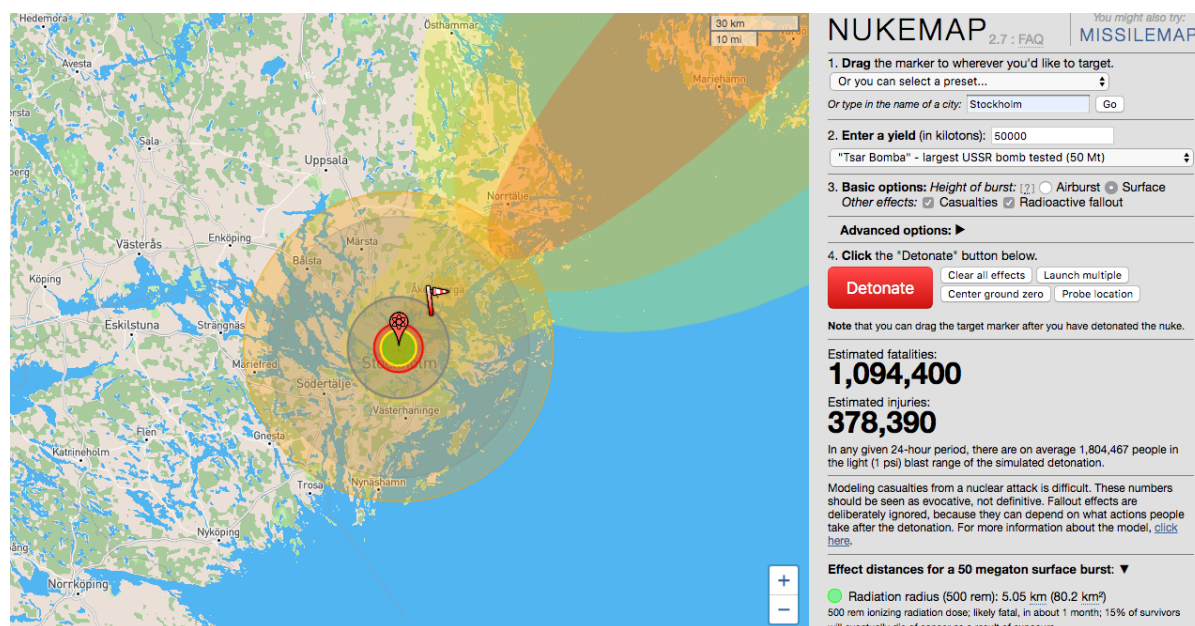
Kolla på avsnittet tillsammans i klassrummet eller enskilt på distans. Be därefter eleverna att i mindre grupper besvara följande diskussionsfrågor:

1. Vad är ett troligt framtidsscenario? Kommer vi någonsin leva i en värld utan kärnvapen?
2. Vad var det som gjorde att ICAN nådde framgång i sin kamp mot kärnvapen?
3. Vad är skillnaden mellan icke-spridning och total nedrustning?
4. Vad skulle hända om atombomberna föll över Sverige? Finns det något man kan göra för att skydda sig?

Fördjupning – Hur skulle din hemstad påverkas av en atombomb? Följ länken till "Nuke Map". Knappa in din hemstad exempelvis, och välj typ av atombomb för att se vilka effekter bomben skulle ha på staden och dess närområde.

<https://nuclearsecrecy.com/nukemap/>

Exempel på Stockholm och "Tsar Bomba" – largest USSR bomb tested (50 Mt).

För material på svenska se: <https://www.svt.se/datajournalistik/karnvapen-i-varlden-2019/>

AKTION FN för fred

Frågesport – Vad vet du egentligen om kärnvapen?

Syfte

Eleverna får bekanta sig med aktuell statistik om kärnvapen, samt grundläggande kunskaper om atombombens historia och nutida ställning i världen. Ett bra sätt för eleverna att diskutera, lära sig mer om, och få perspektiv på frågan om kärnvapen.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Tid

C:a 30 minuter + ev. fördjupning.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling, alternativt penna och papper.

Instruktioner

Dela in eleverna i grupper om 4-5 personer. Be dem tillsammans gissa svaren i frågesporten nedan:

1. Första och enda gången i historien som kärnvapen har använts var 6 augusti, respektive 9 augusti 1945 – över vilka städer?
2. Den första atombomben beräknas ha skördat ... liv.
3. Under kalla kriget fanns det ... kärnvapen i världen.
4. Idag finns det ... kärnvapen i världen.
5. Vilka länder har kärnvapen idag?
6. Den största atombomb som någonsin provsprängts kallas "Tsar Bomba", med en sprängstyrka på 58 megaton, vilket motsvarar ... Hiroshimabomber.
7. All världens kärnvapenladdningar motsvarar en sprängstyrka på ... Hiroshimabomber.
8. *Idag menar många experter att vi är närmare ett kärnvapenkrig än vi varit någon gång under de senaste decennierna. Som en motreaktion har nedrustningsvänliga stater och folkrörelser för kärnvapennedrustning drivit fram det nya kärnvapenförbudet, TPNW (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons)*
– vilket år antogs detta förbud av FN:s generalförsamling?

Gå igenom de rätta svaren i helgrupp och diskutera.

Facit:

1. Hiroshima och Nagasaki
2. 140 000
3. C:a 70 000
4. 13 865
5. Ryssland, USA, Frankrike, Kina, UK, Pakistan, Indien, Israel, Nordkorea
6. 4 600
7. 412 500
8. 2017

Källor:

1. <http://laromkarnvapen.se/historia/>
2. <http://laromkarnvapen.se/historia/atomtidsaldern/>
3. <https://www.svt.se/datajournalistik/karnvapen-i-varlden-2019/>
4. <https://www.svt.se/datajournalistik/karnvapen-i-varlden-2019/>
5. <https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>
6. <http://laromkarnvapen.se/vad-ar-karnvapen/>
7. <https://www.telegraph.co.uk/news/0/many-nukes-world-could-destroy/>
8. <https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>

Fördjupning – Kärnvapen i siffror

Avsluta momentet med att eleverna får fördjupa sig i varsin fråga. Vad är bakgrunden till dessa siffror? Har det sett annorlunda ut? Vad innebär/har detta inneburit för Sverige? Låt eleverna sedan presentera sin fråga i helklass så att alla ges en kort bakgrund till statistiken. *Tips på lämpliga källor:*

<http://laromkarnvapen.se/>

<https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>

AKTION FN för fred

Writing assignment – *Join the global conversation!* #UN75

Purpose

This assignment is a good opportunity for the students to practice their writing skills in English, but also to reflect about the current situation in the world, and think about their own role in the future challenges.

About the #UN75

To mark its 75th anniversary in 2020, the United Nations has launched the biggest-ever global conversation on the role of global cooperation in building the future we want. The UN wants people to take part in a dialogue and share how they feel about the situation of the world, but also share their opinion about the future. UN will aim to reach as many as possible, including youth, marginalized communities, and those who would not often or ever engage around issues of global cooperation.

Material

You will need your computer, Ipad or mobile with an internet connection so you can watch the video *Join the Conversation. Be the change*:

<https://www.youtube.com/watch?v=Dwq3EqM6zvQ>

Time

The video is 11.11 minutes + time for writing (approximatly 60 minutes).

Instructions

Tell your students about United Nations turning 75 (read the text above for example), and then watch the video together in your classroom. Ask your students to make a contribution to this global conversation by writing an essay on the topic.

1. How do you feel about the world today?
2. What is the biggest issue on the agenda?
3. What would you like to do different? What would you like the world community to focus on?
4. How do you think the world will look like in 2045 when the UN is turning 100? Overall, do you think that people in 2045 will be better off, worse off, the same as you are today?
5. How do *you want* the world to look like in 2045?

Encourage your students to take part in the UN75 survey: <https://un75.online/>

AKTION FN för fred

Skrivövning: Gör din röst hörd – FN fyller 75 år #UN75

Syfte

Denna uppgift är ett bra tillfälle för eleverna att få öva på sina skrivfärdigheter i svenska samtidigt som de får tillfälle att reflektera över nuläget i världen, samt fundera över sin egen roll i kommande samhällsutmaningar.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Om #UN75

För att uppmärksamma att FN fyller 75 år lanserar FN den största globala konversationen någonsin; om rollen för det globala samarbetet och hur vi tillsammans ska bygga den framtid vi vill ha. FN uppmanar därför människor att delta i denna dialog, och dela med sig av hur de känner inför situationen i världen, men också om sina tankar om framtiden. FN strävar efter att nå så många som möjligt, inklusive ungdomar och marginaliserade grupper och de som inte ofta eller någonsin skulle engagera sig i frågor om globalt samarbete.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling så eleverna kan kolla på filmen *Join the Conversation. Be the change*:

<https://www.youtube.com/watch?v=Dwq3EqM6zvQ>

Tid

Filmen är 11.11 minuter + tid för att skriva (c:a 60 minuter).

Instruktioner

Berätta för dina elever att Förenta Nationerna fyller 75 år (läs texten ovan exempelvis), och kolla sedan på filmen tillsammans i klassrummet. Be sedan dina elever om att bidra till denna globala konversation genom att skriva en text på detta ämne. Tips på frågeställningar:

1. Hur känner du inför läget i världen idag?
2. Vad anser du är den största samhällsutmaningen på agendan idag?
3. Vad skulle du vilja göra annorlunda? Vad skulle du vilja att världssamfundet fokuserade på?
4. Hur tror du att världen kommer se ut år 2045 när FN fyller 100 år? Tror du att människor då kommer ha det bättre, sämre än idag, eller ungefär samma?
5. Hur skulle *du vilja* att världen såg ut år 2045?

Uppmuntra dina elever att svara på den enkät som FN skickat ut i samband med att organisationen fyller 75 år: <https://un75.online/>

AKTION FN för fred

Kortfilm och diskussion – Mänsklighetens sista dagar:

Domedagskrig

Syfte

Eleverna ges inblick i hur kärnvapensituationen i världen ser ut i nuläget, samt vilka risker som existerar och vilka framtidsscenarion vi kan komma att ställas inför.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna kolla på UR Play, *Mänsklighetens sista dagar: Domedagskrig*: <https://urplay.se/program/162207-mansklighetens-sista-dagar-domedagskrig>

Tid

Filmen är 9 minuter + tid för diskussionsfrågor.

Om programmet

Vad skulle krävas för att utplåna oss människor? Vissa forskare menar att människan har gjort sig immun mot utrotning, medan andra anser att det kommande århundradet blir avgörande för vår överlevnad. På tredje plats i domedagslistan kommer kärnvapen och atomkrig.

Instruktioner

Kolla på filmen tillsammans i klassrummet och be därefter eleverna att i mindre grupper besvara följande diskussionsfrågor:

1. Vad är ett troligt framtidsscenario?
2. Vad skulle krävas för att utplåna oss människor?
3. Om risken för massförstörelse är så stor, hur kommer det sig att länder fortfarande väljer att inneha kärnvapen?
4. Vilka är argumenten för att tillåta kärnvapen?
5. Bör kärnvapen förbjudas? Varför/varför inte?
6. Vad är det egentligen som händer när ett kärnvapen detonerar?

Tips på källor!

"When a nuclear weapon detonates":

https://www.youtube.com/watch?time_continue=25&v=vozftd8lhnY&feature=emb_log
[Q](#)

Lär om Kärnvapen är ett webbaserat utbildningsmaterial från Svenska Läkare mot Kärnvapen: <http://laromkarnvapen.se/karnvapnens-konsekvenser/>

Svenska FN-förbundets kampanj mot kärnvapen: <https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>

AKTION FN för fred

Tusen papperstranor – berättelsen om Sadako Sasaki

Syfte

Eleverna ges ett annorlunda perspektiv på frågan om kärnvapen genom denna personliga berättelse om Sadako Sasaki. De ges även ny kunskap om hur kampen för fred ser ut, och förhoppningsvis inspiration till att själva vilja delta i Aktion FN för fred.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling, och vita A4-ark för att vika tranor.

Tid

C:a 60 minuter.

Instruktioner

Läs upp berättelsen om Sadako Sasaki för klassen, alternativt visa upp denna korta film som berättar om legenden om de tusen papperstranorna och Sadakos öde:

<https://www.youtube.com/watch?v=KtZeH77ikcM>

Uppmana sedan eleverna att delta i Aktion FN för fred och vika tranor för en kärnvapenfri värld. Se elevernas material, finns på portalen för FN-skolor:

www.fn.se/portalen, lösenord: bolivia

Berättelsen om de tusen papperstranorna

Sadako Sasaki, född den 7 januari 1943 i Hiroshima, var en japansk flicka som blev ett mycket känt offer för atombomben över Hiroshima. När atombomben detonerade över staden så var Sadako endast 2 år gammal. Hon befann sig 2 km från bombens nedslagsplats, men till skillnad från de 150 000 människor som dog och ännu flera skadade, så klarade sig Sadako utan synliga skador.

Till en början verkade hon ha klarat sig väl, men när Sadako är 11 år insjuknar hon i leukemi. Med inspiration från en gammal japansk legend, som lovar att den som viker tusen papperstranor får sin högsta önskan beviljad, börjar hon tillverka papperstranor från sin sjukhussäng med förhoppningen att kunna bli frisk genom sin önskan.

Berättelsen är tudelad kring huruvida hon hann vika klart tusen papperstranor. Vissa menar att hon hann vika 644 stycken och att hennes familj och vänner vek klart resten efter hennes död, medan andra menar att hon vek långt över 1300 tranor innan hon dog.

Papperstranor har efteråt blivit en symbol för fredsrörelsen och mot atombomben. I Fredsparken i Hiroshima finns en staty där Sadako står med utsträckta armar och håller i en papperstrana. Barn över hela världen tillverkar och skickar tranor som sedan hängs upp runt statyn – med en önskan om fred i världen. Nedanför monumentet kan man läsa:

*Detta är vårt rop,
detta är vår bön;
fred i världen.*

Fördjupning – Politisk aktivism

Dela in eleverna i par/mindre grupper. Be dem läsa artikeln *Psykologiska förklaringar till politisk aktivism*, skriven av Emma Bäck, doktor i psykologi, och Hanna Bäck, docent i statsvetenskap, Lunds universitet:

<https://www.psykologforbundet.se/globalassets/psykologtidningen/forskningsartiklar/forskning-politisk-psykologi-utan-bild.pdf> Psykologtidningen nr. 7, 2014.

Be därefter eleverna att hitta en person som bedriver aktivism och presentera hen för övriga gruppen. Tips för inspiration är serien *Aktivismens tid* i 8 avsnitt:

<https://urskola.se/Produkter/184688-Aktivismens-tid-Meningen> En dokumentärserie som visar att demokrati är något som hålls vid liv av vanliga medborgare. Här möter vi aktivister som på olika sätt engagerar sig i sina hjärtefrågor.

AKTION FN för fred

Radioprogram - P3 dokumentär: *Jakten på atombomben*

Syfte

Att få inblick i den historiska bakgrunden till framtagandet av den första atombomben.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling för att kunna lyssna på P3 Dokumentär: *Jakten på atomobomben*:

<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1006627?programid=2519>

Tid

Radioprogrammet är 69 minuter + tid för diskussionsfrågor/uppgifter.

Om programmet

De främsta fysikerna i USA kallas till en avlägsen plats i New Mexicos öken för att ta fram en bomb som ska få slut på andra världskriget. Projektet går under kodnamnet "Manhattan".

På den hemliga forskningsbasen görs uträkningar kring sprängverkan, strålningsskador och tryckvågor. Allt under ledning av den karismatiske Robert Oppenheimer. Men snart vänder sig Manhattanprojektets medlemmar emot sin egen uppfinning och försöker stoppa den.

Jakten på atombomben" är en berättelse om desperata beslut, lönnmord och människans förmåga att tänka ut dödsbringande vapen. I de japanska städerna Hiroshima och Nagasaki utspelar sig i augusti 1945 skräckscener och världen är för alltid förändrad.

Instruktioner

Lyssna på avsnittet tillsammans i klassrummet eller ge eleverna lyssnandet som hemuppgift.

Be därefter eleverna att i mindre grupper besvara följande diskussionsfrågor + fördjupningsuppgift.

Diskussionsfrågor

1. Vad var orsakerna till att de allierade påbörjade utvecklingen av kärnvapen och varför var inte Nazityskland lika intresserade av det inledningsvis?
2. I programmet får vi ta del av forskarnas reaktioner efter den första framgångsrika provsprängningen av atombomben 1945. Varför reagerar de så olika tror du? Hur tror du att du själv hade reagerat om du hade varit en del av forskarlaget?

Fördjupning – FN:s arbete mot kärnvapen

3. Sök på globalis.se för information om Fördraget om icke-spridning av kärnvapen (på engelska: Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons – NPT) som är ett väldigt viktigt avtal om icke-spridning och förstörandet av existerande kärnvapenlager. Avtalet har tre huvudmål (så kallade pelare) vilka är dessa? Vad innebär dessa mål? Anser du att de är tillräckliga för att skapa en fredligare värld?
4. 2017 antog FN:s generalförsamling Konventionen om förbud mot kärnvapen (på engelska: Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons). 122 stater röstade ja, 1 avstod och 1 röstade nej, Sverige var bland de som röstade ja. Sverige förklarade dock efter omröstningen att man inte var helt nöjd med hur konventionen är skriven. Har Sverige nu valt att signera och ratificera konventionen? Berätta lite om diskussionen.

Tips på källor!

Swedens explanation of vote 7 july 2017

<https://s3.amazonaws.com/unoda-web/wp-content/uploads/2017/07/170707-EoV-Sweden.pdf>

Regeringen, utredning av konsekvenserna av ett svenskt tillträde till kärnvapenförbudskonventionen,

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/kommittedirektiv/2017/10/utredning-av-konsekvenserna-av-ett-svenskt-tilltrade-till-karnvapenforbudskonventionen/>

Regeringen, en värld fri från kärnvapen är möjlig

<http://www.regeringen.se/debattartiklar/2017/08/en-varld-fri-fran-karnvapen-ar-mojlig/>

AKTION FN för fred

Debattövning – Fördelar och nackdelar med kärnvapen

Syfte

Eleverna ges möjlighet att sätta sig in i olika perspektiv i frågan om kärnvapen, och får på så sätt ökad förståelse för komplexiteten. De får även möjlighet att öva på att hålla tal och skriva argumenterande texter.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling.

Tid

C:a 60 minuter (kan även arbetas med under flera lektioner).

Instruktioner

Uppmana eleverna att skriva ett argumenterade tal i frågan om kärnvapen. Dela upp eleverna i grupper så att de är c:a 7 personer i varje grupp. Dela sedan ut en varsin roll till varje elev i gruppen så att alla har olika (se exempel på roller nedan). Låt därefter eleverna förbereda sig genom att läsa in sig på frågan utifrån sin specifika roll.

Vilka är fördelarna/nackdelarna med kärnvapen? Finns det några säkerhetsgarantier eller hälsoargument? Det handlar om att eleven ska sätta sig in i olika positioner som argumenterar för eller emot kärnvapen.

Låt därefter eleverna hålla sina tal i respektive grupp, och lämna utrymme för eleverna att ställa frågor. Lägg därefter en stund på att diskutera hur det kommer sig att argumentationen ser olika ut mellan de olika rollerna. Väcker det nya tankar om ett kärnvapenförbud? Är det möjligt för olika aktörer att komma samman och enas i en fråga?

Exempel på roller:

1. Natoofficer
2. President för kärnvapenstat
3. Militär
4. Miljöaktivist
5. Läkare
6. Fredsaktivist
7. FN-anställd

Tips på källor!

Svenska FN-förbundet om kärnvapen:

<https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>

Lär om kärnvapen:

<http://laromkarnvapen.se/>

ICAN: International Campaign to Abolish Nuclear Weapons

<https://www.icanw.org/>

Olika artiklar som rör FN:s konvention om kärnvapenförbud:

<https://www.svd.se/om/fns-konvention-om-karnvapenforbud>

Om NATO och kärnvapen:

<http://laromkarnvapen.se/karnvapen-varlden/nato/>

Om klimatet och kärnvapen:

<http://laromkarnvapen.se/karnvapnens-konsekvenser/klimat-miljo/>

Svenska Läkare Mot Kärnvapen:

<https://slmk.org/>

AKTION FN för fred

Konfliktlösningsövning 1 – Termometern

Syfte

Att reflektera över olika sätt att lösa konflikter. Bra som inledning och inspiration för arbeten om konflikthantering, från individnivå till global nivå.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

En öppen yta.

Tid

C:a 15 minuter.

Instruktioner

Samla alla elever längs en tänkt linje som löper efter ena långsidan av rummet. Förklara att linjen ska tolkas som en termometer där den ena änden är varm, vilket betyder att man helt instämmer med det påstående som presenterats, medan den motsatta änden av linjen är kall, vilket betyder att om man placerar sig där så tar man avstånd ifrån påståendet.

Presentera olika påståenden som eleverna ska ta ställning till genom att placera sig längs termometern. Var noga med att berätta att det inte finns rätt eller fel – bara olika åsikter.

Låt eventuellt deltagarna prata sig samman med dem som står närmast. De som vill får motivera sin placering.

Om du vill kan du även ge eleverna möjlighet att få flytta på sig efter att ha lyssnat på varandras argument.

Förslag på påståenden:

Alla konflikter kan lösas.

Konflikter finns i alla relationer.

Våld är alltid fel.

Kärnvapen behövs.

Religion är den största orsaken till krig.

Ibland är det rätt att starta krig.

Människan är mer god än ond.

Vi lever i ett fredligt land.
Det är viktigt att Sverige har en stark försvarsindustri.
Kärnvapen är en bra säkerhetstrategi.
Vi har en fredlig framtid.
Atombomben är ett vapen som bör förbjudas.
För att nå fred behöver länder samarbeta.
Vi kommer ha en framtid fri från kärnvapen.

AKTION FN för fred

Konfliktlösningsoövning 2 – Linjen

Syfte

Att reflektera över olika metoder för konfliktlösning.

För koppling till Lgy 11: se sidan 35 ff. i detta häfte.

Material

En öppen yta.

Tid

C:a 15-20 minuter.

Instruktioner

Be eleverna att ställa sig parvis mitt emot varandra med c:a en meters avstånd, som om de stod på var sin sida om en fiktiv gräns. Uppmana eleverna att hälsa på den som står mittemot på andra sidan gränsen, de får gärna hålla kvar händerna.

Instruera varje sida att deras mål är att på en minut få personen framför sig över till sin sida av gränsen. Säg gärna: "Varsågod att börja nu!"

Iaktta vad som händer. Många kommer att försöka dra över varandra med våld.

Summera tillsammans: Vad hände? Hur många tog till våld? Hur kändes det? Är det enda lösningen? Vad är effektivast? Varför gör man som man gör? Kan man dra lärdom av övningen när det handlar om konflikter i ett större perspektiv? Hur ska vi hantera konflikter? Vad är skillnaden mellan att tävla och samarbeta?

Efter övningen kan ni diskutera begrepp som nollsummespel och vår instinkt att först se till våra egna intressen, att vi tror att det går ut på att vinna istället för att samarbeta. Finns det internationella paralleller? Koppling till våra förväntningar på varandra, vår människosyn.

Tips! Det fredligaste är förstås att båda får som de vill, precis samtidigt – genom att byta sida.

Fördjupning – Mål 17: Genomförande och globalt partnerskap.

Dela in eleverna i 4 olika grupper och låt dem läsa på om mål 17: <https://fn.se/wp-content/uploads/2018/03/M%C3%A5l-17.pdf>

Med hjälp av denna källa: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-17-partnerships-for-the-goals.html> ska grupperna sedan förbereda en muntlig presentation med bildvisning, och i vissa fall filmvisning, för varandra.

Gruppindelning:

Grupp 1 - **Jamaica's 'Jurassic Park' moment:** <https://medium.com/@UNDP/jamaicas-jurassic-park-moment-d506ee51b4e6>

Grupp 2 - **The reality of climate change:**
<https://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/ourstories/the-quiet-after-the-storm.html>

Grupp 3 - **Honduran women light the way:** <https://stories.undp.org/honduran-women-light-the-way>

Grupp 4 - **Building bridges in Afghanistan:** <https://stories.undp.org/border-management-northern-afghanistan>

AKTION FN för fred

Tips på pedagogiskt material: Svenska Läkare mot Kärnvapen: *Lär om kärnvapen*

I samband med årets Aktion FN för fred vill vi passa på att tipsa om det pedagogiska materialet *Lär om kärnvapen*, som finns på denna sida: <http://laromkarnvapen.se/> Lär om kärnvapen ägs av Svenska Läkare mot Kärnvapen och har skapats i samarbete med Svenska Freds och Skiljedomsföreningen och Norska Läkare mot Kärnvapen.

Om materialet

Lär om kärnvapen är ett webbaserat utbildningsmaterial från Svenska Läkare mot Kärnvapen på svenska, engelska, norska och ryska. För dig som vill lära dig mer om kärnvapen, dess konsekvenser och vad du kan göra för att bidra till att skapa en kärnvapenfri värld. Alla bilder är från Creative commons och är fria att använda.

Om SLMK

Svenska läkare mot kärnvapen, SLMK, bildades 1981 och är en ideell och politiskt oberoende organisation med närmare 2500 läkare och medicinstudenter som medlemmar. Svenska Läkare mot Kärnvapen ingår i världsfederationen International Physicians for the Prevention of Nuclear War, IPPNW, som fick Nobels fredspris 1985, och International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, ICAN som tilldelades Nobels fredspris 2017.

AKTION FN för fred – lärarmaterial

Lärarmaterial på portalen för FN-skolor, AKTION FN för fred

www.fn.se/portalen lösenord: *bolivia*

- AKTION FN för fred – lärarmaterial (detta häfte).
- PowerPoint om kärnvapen i två delar, med talarmanus.
- *Världspolitikens dagsfrågor 2019 – Hotet från kärnvapen.*

Övriga digitala källor för fördjupning och fortbildning

- Globalis.se: <https://www.globalis.se/>
- Världskoll.se: <http://varldskoll.se/>
- Svenska FN-förbundets hemsida om fred, säkerhet och nedrustning: <https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/>
- UN Women om fred och säkerhet: <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/peace-and-security>
- Säkerhetsrådet: <http://www.un.org/en/sc/>
- FN:s sida över vilka länder som anslutit sig till vilka konventioner. OHCHR Status of ratification interactive dashboard: <http://indicators.ohchr.org/>
- Svenska freds- och skiljedomsföreningen: <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/nedrustning/minor-och-klustervapen/>
- Svenska FN-förbundet om kärnvapen: <https://fn.se/vi-gor/fred-sakerhet-nedrustning/karnvapen/>
- Lär om kärnvapen: <http://laromkarnvapen.se/>
- ICAN: International Campaign to Abolish Nuclear Weapons: <https://www.icanw.org/>
- Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, IKFF: <https://ikff.se/>
- Olika artiklar som rör FN:s konvention om kärnvapenförbud: <https://www.svd.se/om/fns-konvention-om-karnvapenforbud>
- Om NATO och kärnvapen: <http://laromkarnvapen.se/karnvapen-varlden/nato/>
- Om klimatet och kärnvapen: <http://laromkarnvapen.se/karnvapens-konsekvenser/klimat-miljo/>
- Svenska Läkare Mot Kärnvapen: <https://slmk.org/>
- FN FAKTA om Oroande utveckling bakom nytt kärnvapenförbud (2019): <https://fn.se/wp-content/uploads/2019/06/FN-Fakta-2019-2-Karnvapen.pdf>
- FN FAKTA om Många faror för flickor i konflikt (2018): <https://fn.se/wp-content/uploads/2018/03/Faktablad-om-Flickor-i-konflikt-2018.pdf>
- FN FAKTA om Omvärlden svek utsatt folkgrupp (2018): <https://fn.se/wp-content/uploads/2018/05/Faktablad-om-Rohingyer-och-R2P-1.pdf>

- FN FAKTA om 17 gemensamma mål stort framsteg för mänskligheten (2017): https://fn.se/wp-content/uploads/2016/04/Faktablad_nytryck-2017-digital.pdf
- FN FAKTA om Allt bredare mandat för FN-styrkor (2017): <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/04/2-17-FNs-fredsinsatser-1.pdf>
- FN FAKTA om 15 stater ansvarar för freden (2017): <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/04/1-17-FNs-s%C3%A4kerhetsr%C3%A5d-1.pdf>
- FN FAKTA om Sverige aktör i FN-biståndet (2016): <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/04/3-16-Sveriges-st%C3%B6d-till-FN.pdf>
- FN FAKTA om Tusentals dödas och skadas varje år (2015): <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/08/Faktablad-2-15-Minor-och-andra-explosiva-1%C3%A4mningar.pdf>
- UR Play – UR Samtiden - Nobel Prize Teacher Summit 2018: *Hur jag blev fredsaktivist*: <https://urplay.se/program/209148-ur-samtiden-nobel-prize-teacher-summit-2018-hur-jag-blev-fredsaktivist>
- Ur Play – Bildningsbyrån – Tänka mot strömmen 2019: *Barbro "Bang" Alving - krigsreporter för fred*: <https://urplay.se/program/210361-bildningsbyran-tankar-mot-strommen-barbro-bang-aling-krigsreporter-for-fred>
- UR Play 2016: *Varför krigar människan?* <https://urplay.se/program/197798-ur-samtiden-bokmassan-2016-varfor-krigar-manniskan>
- UR Skola - UR Samtiden - Nordiskt forum 2014: *Säkerhet i krig och fred*: <https://urskola.se/Produkter/184561-UR-Samtiden-Nordiskt-forum-2014-Sakerhet-i-krig-och-fred>
- UR Skola - UR Samtiden - Örebro fredskonferens 2014: *Medling för fred*: <https://urskola.se/Produkter/186499-UR-Samtiden-Orebro-fredskonferens-2014-Medling-for-fred>
- UR Skola - UR Samtiden - Demokratidagen 2018: *Jan Eliasson – det nya globala landskapet*: <https://urskola.se/Produkter/206104-UR-Samtiden-Demokratidagen-2018-Jan-Eliasson-det-nya-globala-landskapet>
- UR Skola - UR Samtiden – Örebro fredskonferens 2014: *Margot Wallström om FN-dagen och fredsarbete*: <https://urskola.se/Produkter/186472-UR-Samtiden-Orebro-fredskonferens-2014-Margot-Wallstrom-om-FN-dagen-och-fredsarbete>
- UR Skola - UR Samtiden - Kvinnors styrkor och möjligheter: *Aldrig mera våldtäkt*: <https://urskola.se/Produkter/200926-UR-Samtiden-Kvinnors-styrkor-och-mojligheter-Aldrig-mera-valdtakt>
- UR Skola – Makt hos mig: Per och Anders Ygeman: <https://urskola.se/Produkter/190206-Makt-hos-mig-Per-och-Anders-Ygeman>
- Podden *Displaced*: <https://poddtoppen.se/podcast/1368638855/displaced>
- Filmen *The Man who Saved the World*: <http://mrfilmfestival.se/the-human-scale/>
- P3 Dystopia – *Om kriget kommer*: <https://sverigesradio.se/avsnitt/1109979>
- P3 Dystopia – *Vapnen i det nya kriget*: <https://sverigesradio.se/avsnitt/1384563>

- P3 Dokumenter – *Tjernobyl och den svenska kärnkraften*:
<https://sverigesradio.se/avsnitt/1352787>
- NyTeknik (2019) – *Vad händer om världens alla kärnvapen sprängs samtidigt?*
<https://www.nyteknik.se/popularteknik/vad-hander-om-varldens-alla-karnvapen-sprangs-samtidigt-6954709>
- Sveriges Radios Konflikt (2019) – *Kärnvapenhotet som glömdes bort*:
<https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1253322?programid=1300>
- Podden Historia.nu (2019) – *Det hemliga svenska atombombsprogrammet*:
<https://podcasts.nu/avsnitt/historia-nu/36-det-hemliga-svenska-atombombsprogrammet>

AKTION FN för fred - koppling till Lgy 11 och 36 kursers centrala innehåll

Förskolans och skolans värdegrund:

https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf2579.pdf?k=2579

Exempel på nyckelord: *Fred, säkerhet, nedrustning, kärnvapen, hållbar utveckling, konflikt, hälsa, migration, samarbete, aktivism, demokrati, kultur, mänskliga rättigheter.*

Barnhälsovård

- Barns hälsa och välbefinnande.
- Sambanden mellan levnadsvanor, livsvillkor samt barns hälsa och välbefinnande.
- FN:s konvention om barnets rättigheter.

Barns lärande och växande

- Barns olika uppväxtmiljöer och levnadsvillkor och hur samhällsförändringar har påverkat detta.
- Hur till exempel genus, klass, etnicitet, funktionsnedsättningar och fritid påverkar barns levnadsvillkor.

Engelska 5

- Ämnesområden med anknytning till elevernas utbildning samt samhälls- och arbetsliv; aktuella områden; händelser och händelseförlopp; tankar, åsikter, idéer, erfarenheter och känslor; relationer och etiska frågor.
- Levnadsvillkor, attityder, värderingar och traditioner samt sociala, politiska och kulturella förhållanden i olika sammanhang och delar av världen där engelska används. Engelska språkets utbredning och ställning i världen.
- Muntlig och skriftlig produktion och interaktion av olika slag, även i mer formella sammanhang, där eleverna instruerar, berättar, sammanfattar, förklarar, kommenterar, värderar, motiverar sina åsikter, diskuterar och argumenterar.
- Strategier för att bidra till och aktivt medverka i diskussioner med anknytning till samhälls- och arbetslivet.
- Bearbetning av egna och andras muntliga och skriftliga framställningar för att variera, tydliggöra och precisera samt för att skapa struktur och anpassa till syftet och situationen. I detta ingår användning av ord och fraser som tydliggör orsakssammanhang och tidsaspekter.

Etik och människans livsvillkor

- Olika kulturer, deras uttryckssätt och kulturmönster samt kulturens betydelse för

människors värderingar.

- Kulturers och livsåskådningars påverkan på hälsa, ohälsa, funktionsnedsättning, livskvalitet, behandling, vård och omsorg samt liv och död.

Etnicitet och kulturmöten

- Svenska kulturer och kulturmöten i ett globaliserat och mångkulturellt samhälle.
- Innebörden i begreppen kultur, etnicitet, nationalitet och religion.

Friskvård och hälsa

- Människors livsvillkor och hälsoeffekter ur psykosociala, socioekonomiska, kulturella, historiska och internationella aspekter samt genus- och miljöaspekter.

Geografi 1

- Befolkningsutveckling, befolkningsfördelning och rumslig förändring. Urbanisering samt städers framväxt, funktion, struktur och miljöpåverkan. Betydelsen av migration, utbildning, miljöförändring, försörjningsstrategier, reproduktiv hälsa och familjeplanering sett ur olika perspektiv, till exempel kön, sexualitet, etnicitet och socioekonomiska förhållanden.

Historia 1a1

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia 1a2

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia 1b

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, teknisk utveckling, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter och jämställdhet men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande. Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation. Olika perspektiv utifrån till exempel social bakgrund, etnicitet, generation, kön och sexualitet.

Historia 2a

- Tematiska fördjupningar när det gäller historiska frågeställningar av betydelse för individer, grupper och samhällen, till exempel lokalhistoria, global migration och kulturmöten, olika historiska världsbilder, synen på jämställdhet och människors värde, moderna mediers framväxt samt resursutnyttjande och människors förhållande till naturen.

Historia 3

- Någon global förändringsprocess under 1800- och 1900-talen. Dess konkreta förlopp samt konsekvenser för samhällen, grupper och individer på regional eller lokal nivå.

Humanistisk och samhällsvetenskaplig specialisering

- Fördjupning inom valt kunskapsområde. Exempel på kunskapsområden kan vara arkeologi, EU, freds- och konfliktfrågor, globala utvecklings- och rättvisefrågor, interkulturell kommunikation, kriminologi, litteratur på olika språk, lokala eller regionala studier, mediekommunikation, miljöhistoria samt tolkning och översättning. Samband mellan kunskapsområdet och omvärlden.

Hälsopedagogik

- Människors hälsa, hälsorelaterade levnadsvanor och olika hälsoeffekter ur ett miljöperspektiv, historiskt perspektiv och internationellt perspektiv samt ur sociala och kulturella aspekter.

Internationella relationer

- Olika aktörer, deras mål och medel samt hur dessa samspelar inom utrikes- och säkerhetspolitik. Den moderna nationalstatens utmaningar som en internationell aktör.
- Världskrigens och efterkrigstidens betydelse för etableringen av internationella institutioner. Olika former av organiserat samarbete mellan länder och sambandet mellan detta samarbete och den politiska och ekonomiska utvecklingen.

- Orsaker till och följder av samarbeten och konflikter.
- Internationell rätt. Möjligheter och svårigheter med att säkerställa såväl staters som individers rättigheter och säkerhet. Grundläggande internationella konventioner om mänskliga fri- och rättigheter och olika aktörers möjlighet till tillämpning.
- Globaliseringens betydelse för individer, grupper och samhällen samt möjligheter och utmaningar för miljö och resursfördelning.

Internationellt arbete

- Vård och omsorg i olika länder och hur kulturer påverkar synen på hälsa, ohälsa, funktionsnedsättning, medicinsk behandling, vård och omsorg samt liv och död.
- Sociala aspekter och genusaspekter på hälsa och välbefinnande i olika länder.
- Normer och värderingar inom vård och omsorg i olika länder.
- Etiska riktlinjer som är centrala för vård- och omsorgsarbete i olika länder samt värdekonflikter.
- Sociala aspekter och genusaspekter på hälsa och välbefinnande i olika länder.
- Det egna förhållningssättet och den egna rollen i mötet med patienter och brukare samt med olika länders vård- och omsorgsstruktur.

Människors miljöer

- Människors olika levnadsmiljöer och levnadsvillkor.
- Hur människor påverkas av, samt själva medverkar till, skapandet av de kulturer och samhällen de lever i.
- Hur till exempel genus, klass, etnicitet, familj, generation, funktionsnedsättningar, arbete och fritid påverkar människors levnadsvillkor.
- Demokratisk värdegrund och internationella överenskommelser om mänskliga rättigheter.
- Innebörden av integration, segregation, likabehandling och diskriminering.

Naturkunskap 1

- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Naturkunskap 1b

- Olika aspekter på hållbar utveckling, till exempel vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Politik och hållbar utveckling

- Grundläggande begrepp inom området hållbar utveckling.
- Interesseorganisationer inom området hållbar utveckling, deras arbete och påverkan på den politiska agendan från lokal till global nivå.
- Etiska värderingar och överväganden i samband med politiska beslut.

Psykologi 1

- Socialpsykologi och dess tillämpningar: hur människan påverkas och formas tillsammans med andra utifrån de grupper och organisationer hon eller han tillhör.

Psykologi 2a

- Personlighetspsykologi och dess tillämpningar: hur individen beskrivs utifrån sina egenskaper och hur dessa påverkar individens beteende, känslor och tankar.
- Mediers, livsstilars och kulturs påverkan på mänskliga beteenden, känslor och tankar.

Psykologi 2b

- Fördjupning i några psykologiska perspektiv, till exempel kognitionspsykologi, biologisk psykologi, socialpsykologi, personlighetspsykologi, utvecklingspsykologi eller klinisk psykologi.
- Psykologiska tillämpningsområden som är relevanta för elevernas utbildning, till exempel idrottspsykologi, ekonomisk psykologi, kulturorienterad psykologi, trafikpsykologi, teknisk psykologi, arbets- och organisationspsykologi, miljöpsykologi, rättspsykologi, genusrelaterad psykologi, ekologisk psykologi, kundpsykologi, mediepsykologi, familjepsykologi och pedagogisk psykologi.

Samhällskunskap 1a1

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Digitalisering och mediers innehåll samt nyhetsvärdering när det gäller frågor om demokrati och politik.
- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap 1b

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån grundläggande demokratimodeller. Möjligheter och utmaningar med digitaliseringen när de gäller frågor om demokrati och politik. Politiska ideologier och deras koppling till samhällsbyggande och välfärdsteorier.

- De mänskliga rättigheterna; vilka de är, hur de förhåller sig till stat och individ och hur man kan utkräva sina individuella och kollektiva mänskliga rättigheter.
- Folkrätten i väpnade konflikter. Den internationella humanitära rätten och skyddet för civila i väpnade konflikter.
- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.

Samhällskunskap 2

- Nationalekonomiska teories framväxt och genomslagskraft utifrån historiska villkor och motsättningar, till exempel merkantilism, ekonomisk liberalism, marxism, keynesianism och monetarism. Frågor om tillväxt, makt, inflytande, ett hållbart samhälle, digitalisering, miljö och resursfördelning i relation till de ekonomiska teorierna.
- Det nutida samhällets politiska utveckling utifrån historiska ideologiska villkor, till exempel mänskliga rättigheter, nationalism, kolonialism och jämställdhet, i relation till maktfördelning och ekonomiska villkor. Frågor om aktörens handlingsfrihet kontra strukturella villkor.

Samhällskunskap 3

- Globalisering och dess betydelse utifrån ett demokratiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv samt för individer, grupper och nationer. Analys av utmaningar som individen, nationen och jorden står inför i en globaliserad värld.

Socialpedagogik

- Utanförskapets problematik på grund av människors livssituationer samt hur dessa påverkas av sociala, kulturella, kognitiva, fysiska och psykiska begränsningar.
- Samhällsutvecklingens påverkan, och olika synsätt genom historien, på verksamheter inom vård och omsorg utifrån till exempel klass, kön och etnicitet.
- Livsvillkor och möjlighet till utveckling för personer som är i behov av stöd och service från samhället.

Socialt arbete

- Offentliga, frivilliga och privata sociala verksamheter, deras organisationer, innehåll och ideologier samt roller i samhället.

Sociologi

- Skapandet av samhällen, kulturer, identiteter, sociala processer och socialisation.
- Sociala strukturer utifrån klass, genus, etnicitet, kultur och religion.
- Sociala normer och kategoriseringar av människor.

- Innebörden av integritet, social kontroll, segregering och marginalisering.
- Diskriminering, jämställdhet och likabehandling.

Svenska 1

- Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion. Språkriktighet, dvs. vilka språkliga egenskaper och textegenskaper i övrigt som en text bör ha för att fungera väl i sitt sammanhang. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter.

Svenska 2

- Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag i och inför grupp. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.
- Uppbyggnad, språk och stil i olika typer av texter samt referat och kritisk granskning av texter. Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter. Normer och stildrag som hör till dessa texttyper. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter.

Svenska 3

- Muntlig framställning med fördjupad tillämpning av den retoriska arbetsprocessen som stöd i planering och utförande samt som redskap för analys. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.
- Läsning av och arbete med texter, vilket inkluderar strukturering, sovring, sammanställning, sammanfattning och källkritisk granskning.

Svenska som andraspråk 1

- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal och diskussioner. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till ämne, syfte, situation och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar.
- Skriftlig framställning av texter för kommunikation och reflektion. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt berättande, beskrivande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor. Frågor om upphovsrätt och integritet vid digital publicering.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.

- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Svenska som andraspråk 2

- Muntliga utredande och argumenterande presentationer i och inför en grupp. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner och presentationer. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument.
- Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, mottagare. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag i framför allt utredande och argumenterande texter. Referat- och citatteknik samt hänvisningar till olika källor.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter som används i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Svenska som andraspråk 3

- Muntlig framställning av utredande och argumenterande slag för olika mottagare. Strategier för att förstå och göra sig förstådd i samtal, diskussioner, debatter och föredrag. Faktorer som gör en muntlig presentation intressant och övertygande. Användning av såväl digitala som andra presentationstekniska hjälpmedel för att stödja och förbättra muntliga framställningar. Deltagande i samtal och diskussioner, där språk, innehåll och disposition anpassats till syfte och mottagare, och där argument används för att tydliggöra egna åsikter och bemöta andras argument. Disposition, språkliga drag och retoriska grepp i olika typer av muntlig framställning.
- Skriftlig framställning av utredande och argumenterande texter av vetenskaplig karaktär. Användning av digitala verktyg för textbearbetning samt för respons på och samarbete när det gäller texter. Strategier för att skriva olika typer av texter som är anpassade efter ämne, syfte, situation och mottagare. Textuppbyggnad, textmönster och språkliga drag. Referat- och citatteknik samt grundläggande kunskaper i källkritik.
- Svenska språkets ordförråd och struktur i olika kommunikationssituationer.
- Läsning av och samtal om texter av olika slag, med tonvikt på att strukturera, referera, värdera och kritiskt granska större textmängder, samt diskutera dispositionen, språket och stilen i texter av vetenskaplig karaktär.

